

M43-38 (KÖH 52727): A műút másik oldalán, a patak É-i oldalán jelölték a lelőhelyet. A lelőhely egészen, igen elszórtan jelentkezett a leletanyag, É-i irányban pedig még nagyobbnak is bizonyult, az ott sokasodó vakondtúrásokban figyeltünk meg középkori kerámiát.

M43-39,40 (KÖH 52729, 52731): A hatástanulmány szerint a lelőhely határait az itt folyó Száraz-ér egykori és mai meanderei rajzolják meg. A lelőhelyet jó kilométeres hosszúságban szeli át a nyomvonal. Bejárásunk a lelőhely kiterjedését megerősítette: a leletanyag végig folyamatosan jelentkezett, rendkívül nagy változatosságban, ami a régészeti korszakokat illeti. Vélhetően több egymásba érő lelőhelyről van szó, melyeket azonban a felszíni leletek szóródása alapján nem lehet szétválasztani. Az őskori, szarmata és középkori töredékek a lelőhely egészen megfigyelhetőek voltak, korszakokhoz köthető gócpontokat nem tudtunk elkülöníteni. A két lelőhely nagy valószínűséggel összeér.

M43-41, 42, 43 (KÖH 52732, 52733, 52735): A Dálicsatorna egykori meanderei fölé magasodó dombháton szorosan egymás mellett elhelyezkedő 3 lelőhelyen ideálisak voltak az észlelési feltételek. A nádassal bélelt egykori medrek kiválóan megrajzolják a lelőhelyek széleit. A Szalontai-féle bejáráshoz képest mi valamivel kisebbnek találtuk a lelőhelyeket, különösen igaz ez az M43-43-ra, melynek Ny-i felét kb. 100–150 m-rel keletebbre találtuk meg. Mindhárom lelőhely rendkívül intenzív, több korszakot vonultat fel (őskor, szarmata), sok nagyméretű töredéket gyűjtöttünk.

M43-44 (KÖH 52740): A Sámson-Apátfalvi-Száraz-ér Ny-i partján terül el és messze elnyúlik az ér egykori – mára már kiszáradt – medre mentén Ny felé. A lelőhely K-i széle nagyon intenzív, középső részén elszórtan, de folyamatosan jelentkezett az elsősorban középkori anyag, míg Ny-i és É-i, víz felőli széle megint csak rendkívül intenzív, többnyire őskori anyagot produkált. A lelőhely D-i irányban valamivel nagyobbak bizonyult.

M43-45 (KÖH 52745): A magas, sűrű vetésben egyetlen töredéket sem találtunk, s a területet geomorfológiai adottságai sem predesztinálják régészeti érdekűvé.

Munkatársak: Koller Melinda, Hetesi Szilvia, Hrivnák Péter Pál.

FEKETE CSANÁD

329. Maráza, Saveno Polye (KÖH 68547)

(Baranya megye) Ő

2009. szeptember 30. és október 1. között elvégeztük a megelőző feltárást a Horvát Transzit gázvezeték nyomvonalára eső HT-77 jelű lelőhelyen, a 013/38–39 hrsz. ingatlanokon. A 486 m² kutatott területen 281 m²-t tártunk fel.

A lelőhely a településtől ÉNy-ra, az Erzsébet-paktól, a Hosszú-völgytől Ny-ra található. A kutatott terület sávja részben egy völgyvonulat, K-i részén kisebb

dombocskával. Mellette É-i és D-i irányban is egy-egy magasabban fekvő dombhát húzódik. A területen a humusztalást Ny-i irányból kezdtük meg, ahol rögtön egy vörösre égett betöltésű gödör mutatkozott, majd hosszú üres terület. A terület K-i részén három régészeti jelentést találtunk. A lelőhely intenzív része valószínűleg a környező dombhátak egyike, ahonnan az erózió miatt lecsúszott rétegek magukkal hozták a leletanyagot, de alkalomszerűen használták ezt a területet. Összesen 4 objektumot tártunk fel, 3 gödröt (ebből 2 őskori, 1 bizonytalan korú), 1 őskori cölöphelyet.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatárs: Bósz Attila technikus. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

VOICSEK VANDA

330. Marcali, Belső-mező-dűlő (KÖH 66880)

(Somogy megye) Kö

2009 márciusában a 68. sz. főút Marcalit elkerülő szakaszának tervezett nyomvonalán (78+150–86+225 km-szelvény) terepbejárást végeztünk 8 km hosszúságú külterületi szakaszon. A város D-i határánál a 68. sz. út jelenlegi nyomvonaláról ÉK felé leváló nyomvonalon hat lelőhelyet azonosítottunk a Nagyberek oldalán, további négyet a Nagyberektől Ny-ra, a Kisgomba mellett ÉK-i irányba futó patakhoz köthetően.

A terepbejárás eredményei között megemlíthető egy középkori falu helyének lokalizálása a Belső-mező-dűlőben, a Sári-csatorna völgyétől Ny-ra emelkedő, D felé benyúló félszigetszerű dombon. Ennek D-i kiemelkedésén egy középkori épület nyomait azonosítottuk a felszínen, elképzelhetően egy templom, esetleg kúria. A középkori falu ettől É-ra és Ny-ra helyezkedett el három oldalról övezve a mélyebb fekvésű területet. A faluhelyet a középkori Berjeg faluval azonosítjuk. Csányi Ferenc leírása szerint Gombától keletre, „a rét-széli dombon” volt egykor Berjeg pusztja, mely mára elpusztult, csak a dűlő viseli nevét.

STIBRÁNYI MÁTÉ

331. Marcali határa

(Somogy megye) Ő, Kö

2009. május 12-én terepbejárást végeztünk Marcali határában, Boronka és Gyótapuszta között. A Boronka és Csömend közti műúttól letérve, az ún. Csömendi úton (mely elnevezésével ellentétben Gyóta irányába visz) haladtunk DK felé.

Boronkai-legelő (KÖH 70025): A földút és a műút közti dombon nagy kiterjedésű lelőhelyet találtunk, az alacsony kukoricásban kevés középkori kerámiatöredéket (barna és szürke színű oldaltöredékeket) gyűjtöttünk.

A lelőhelyet DK-ről egy névvel nem jelölt vízfolyás zárja le, mely a Boronkai-patakba folyik.

Szólóhegy (KÖH 70027): A településtől ÉNy-ra egy kisebb lelőhelyet azonosítottunk a Horvátkútra vezető úttól D-re, egy őskori, kevés késő középkori (egy perem, több oldal) edénytöredék került elő.

Munkatársak: Honti Szilvia régész, Cserép Tamás technikus.

NÉMETH PÉTER GERGELY

332. Maroslele, Benkő-dűlő (KÖH 38694)

(Csongrád megye) I

A lelőhely Maroslele K-i határában, a Makói-főcsatornától és az óföldreáki határtól 400 m-re Ny-ra fekszik. A Magyar–Román gázszállító vezeték nyomvonalán, a lelőhely (MOL-11) D-i szélén 2009. május 20–21-én végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai, 120 m²-en.

Az azonosított 4 objektum között 3 árok és egy gödör volt. Az ÉNy–DK-i irányú, egyenesen szűkülő falú vízelvezető árkok a nyomvonal Ny-i részén, egymástól szabályos távolságra helyezkedtek el. Az egyetlen, ovális alakú, egyenesen szűkülő falú gödört a lelőhely Ny-i szélén bontottuk ki. Leletanyag hiányában mind a 4 objektum ismeretlen korúnak bizonyult.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

333. Maroslele, Gyűrűs

(Csongrád megye) U, R?, B, Sza, A, Á, Kú, Ú

A Magyar–Román gázszállító vezeték építése kapcsán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai több ütemben megelőző feltárást végeztek a Gyűrűs nevű határrészében található lelőhelyek területén.

MOL-7 (KÖH 38674): Május 27. és június 17. között kutattunk az addig több néven is nyilvántartott lelőhelyeken, melyek lényegében egy lelőhelyet alkotnak, korábban regisztrált határvonalaik átfedik egymást, ezért az ásatás során egy egységként kezeltük őket. A régészeti fedett terület 1292 m² volt.

A humusztól követően összesen 65 régészeti jelenséget és 60 objektumot különítettünk el. A területen az első megtelepedési időszakot a *késő bronzkori* Gáva-kultúra 13, a szelvény középső és K-i harmadában elszórtan jelentkező telepobjektuma képviselte. Bár a korszakot az előzetes terepbejárások eredményei nem jelezték, lényegében ez a legmarkánsabban reprezentált periódus a feltárt területen. A szomszédos lelőhelyek kutatása során nyert adatok alapján a bronzkori lelőhely K-i irányban elérte az ÉNy–DK-i irányú magaspárt egykori vízjárta peremét. A szelvényünkbe eső objektumok zöme méhkas alakú kialakítású agyaggyerő gödör volt, melyek közül több igen nagyméretűnek bizonyult.

A korszakhoz köthető még két árokrészlet, egy előtér-gödörös kemence, valamint egy kisebb gödör jelentős mennyiségű égett edénytöredékekkel. Az előkerült leletanyag változatos, zöme kerámia, síkzott, behúzott peremekkel, lapos fogóbütykökkel, kannelúras oldalú töredékekkel. Megfigyelhető volt, hogy csak e korszak gödreiben találtunk teknőspáncélokat.

A *császárkori szarmaták* egykori településének nyomaival elsősorban a szelvény teljes felületén találkoztunk. Összesen 4, legfeljebb 5 objektum sorolható ebbe a korszakba, melyek közül 2 árok, 2 gödör, míg egy sérült kemenceplatnának a korszakhoz kötése bizonytalan. A gödrök közül egy méhkas alakú, egy pedig mély, talán víznyerésre szolgáló, kútszerű akna volt. A szarmata leletanyag zöme korongolt és kézzel formált kerámia, ill. állatcsont. Az egyik objektumból pecsételt gyöngysor-díszes táltöredék, valamint egy importált római amfora töredéke került elő. A kútszerű jelenségből gyöngyök és bronzkarpercec darabja is napvilágot látott. A leletek alapján a szarmata objektumokat a 2–3. századra datálhatjuk.

Az *avar korszakot* egy K–Ny-i tájolású, a mai felszíntől mérve 1 m mélységű aknába fektetett női váz jelezte a szelvény középső harmadában. A rabolatlan sírban szemesgyöngyöket, gömbcsüngős ezüst fülbevalót, vaskarperceket figyeltünk meg viseleti helyzetben, emellett vaskést, csont tűtartót és állatmellékletet helyeztek az elhunyt mellé. A temetkezés előzetesen a 7. sz. végére, a 8. sz. elejére datálható. A szelvényben további 4, ÉNy–DK-i tájolású csontvázas sír került elő, melyek kora – datáló értékű leletanyag hiányában – bizonytalan. Mindössze hasonló tájolásuk, valamint a mellékletes női sír közelsége utalhat avar voltukra. A 4 sírből kettőben feltehetően kivégzett egyének feküdtek. A fel- és alkar-, valamint a comb- és lábszárcsontok mindkét váz esetében azonos, nem balesetből származó töréseket mutattak. A sérülések jellege és helye alapján az egyéneket esetleg kerékbe törhették.

Az előzetes terepbejárás adataival összhangban csak a szelvény K-i végében regisztráltunk *Árpád-kori* telepjelenségeket, amelyek egy szállásjellegű, szórt rendszerű, kis település részei lehettek. Három árokban – melyek közül 2 feltehetően egyazon szögletes kerítőárok egy-egy részlete – találtunk a korszakból származó kerámiatöredékeket. Bár a dokumentált jelenségek száma csekély, a leletanyag mennyisége, valamint minősége impozáns, változatos formákat mutató. Jelentős darab egy csücskös peremű edény- és egy táltöredék.

A további 13 ismeretlen korú objektum mellett a szelvény K-i részén, valamint Ny-i harmadának legvégén 21 újkorra datálható beásást is azonosítottunk.

MOL-8 (KÖH 38672): 2009. június 3–18. között dolgoztunk a korábban két különböző számon nyilvántartott és több néven ismert lelőhelyen. A feltárt terület a település Gyűrűs nevű határrészében, a községtől DK-re, 3 párhuzamos, ÉNy–DK-i irányú markáns dombvonulat közül az északin fekszik. A nyomvonal érintett szakaszán